

Roman Nir

Polska bibliografia teologii i prawa kanonicznego za lata 1940-1970

Collectanea Theologica 43/4, 169-174

1973

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KS. ROMAN NIR, LUBLIN

POLSKA BIBLIOGRAFIA TEOLOGII I PRAWA KANONICZNEGO ZA LATA 1940—1970

Dynamicznie rozwijające się badania naukowe z zakresu szeroko pojętych dyscyplin teologicznych, filozoficznych czy prawa kanonicznego, wielka ilość publikacji naukowych, powstające nowe ośrodki naukowe z aparatem wydawniczym i specjalistycznymi czasopismami, powoduje, że trudno ogarnąć całą produkcję wydawniczą, a w rezultacie prowadzi to do zagubienia się w masie artykułów. Stąd rodzi się inicjatywa wydawania wszelkiego rodzaju bibliografii retrospektywnych czy bieżących, ogólnych i specjalistycznych z poszczególnych dziedzin lub zagadnień.

Teologia na Zachodzie dysponuje wszelkiego rodzaju bibliografiami — od bardzo specjalistycznych bibliografii obejmujących wąski zakres wiedzy, jak np. *Bibliografia Franciscana*, *Bibliografia Missionaria*, *Bibliographie de la Philosophie*, *Bibliographia Patristica* — do wyspecjalizowanych i stojących na wysokim poziomie bibliografi teologicznych międzynarodowych (np. *RIC. Répertoire bibliographique des institutions chrétiennes*)¹. Znaczenie wszelkich bibliografii jest bezsporne. Informacja bibliograficzna służy zaspokojeniu różnych potrzeb teologii i duszpasterstwa. Na czoło wysuwa się konieczność bieżącego i sprawnego informowania o piśmiennictwie teologicznym, by móc śledzić dokonywany się postęp w badaniach.

Teologia w Polsce, poza nielicznymi wyjątkami nie posiadała naukowo opracowanych i wyczerpujących bibliografii retrospektywnych, jak również nie wydawano nigdy bieżącej bibliografii teologicznej. Akademia Teologii Katolickiej w Warszawie powołała kilka lat temu Komisję Bibliograficzną, a jej przewodniczącym został zasłużony bibliograf o. prof. dr Joachim Bar. Zadaaniem komisji było zorganizowanie i kierowanie pracami nad przygotowaniem polskiej bibliografii teologii i prawa kanonicznego za lata 1940—1968 oraz opracowanie bibliografii bieżącej tychże przedmiotów od 1969 roku. Dotychczas komisja wydała 4 tomy bibliografii: 2 tomy bibliografii retrospektywnej (pierwszy za lata 1940—1948, drugi tom za lata 1949—1968) i dwa roczniki (za 1969, 1970) bibliografii bieżącej. W sumie została opracowana bibliografia teologii i prawa kanonicznego za 30 lat, 1940—1970. Artykuł omawia cztery tomy bibliografii².

¹ Zob. E. Sztafrowski, *Nowa bibliografia międzynarodowa*, *Collectanea Theologica* 42(1972) z. 1, 187—189.

² J. Bar, A. Schletz, *Polska bibliografia teologiczna za lata 1940—1948*, Warszawa 1969, s. 210; J. Bar, R. Sobański, *Polska bibliografia teologii i prawa kanonicznego za lata 1949—1968*, Warszawa 1972, s. 455; *Polska bibliografia teologii i prawa kanonicznego za rok 1969*, pod. red. J. Bara, J. Frankowskiego, Warszawa 1971, s. 168; *Polska bibliografia teologii i prawa kanonicznego za rok 1970*, pod red. J. Bara, Warszawa 1972, s. 80.

Gdy chodzi o zakres rzeczowy uwzględniono w bibliografii teologię nie tylko w ścisłym tego słowa znaczeniu, ale systematykę przyjęto według współczesnych klasyfikacji nauk, a więc wszystkie działy wchodzące do programu studium teologii przewidziane dla seminariów duchownych i uniwersytetów katolickich. Wyłączono literaturę i publicystykę religijną określoną przez autorów jako „budującą”. Choć wydaje się, że literatura popularyzująca zagadnienia życia religijnego, kultowego, wyjaśniająca i używana do służby bożej, czy też popularnie pogłębiająca wiarę, powinna wejść w osobnym dziale do bieżącej bibliografii, gdyż tak pojęta literatura kształtuje nowe postawy religijne i jest obrazem poziomu, wychowania i kultury religijnej współczesnego człowieka. Współcześnie podejmowane badania nad religijnością w dawnych czasach natrafiają na trudności ze względu na brak opracowań bibliografii literatury religijnej. Badacz żmudnymi kwerendami musi dochodzić do tej literatury. Za niewiele lat historyk religijności, socjolog czy badacz kultury religijnej obecnych czasów również stanie przed problemem odtworzenia popularnej literatury religijnej, gdyż ta nie weszła do bieżącej bibliografii.

Opuszczono nauki filozoficzne, gdyż przygotowuje się osobno bibliografię tych przedmiotów, ale niezrozumiałe dlaczego tak łatwo zrezygnowano z socjologii religii i psychologii religii. Nasuwa się uwaga, by po dziale encyklopedyczno-bibliograficznym wyodrębnić nowy schemat pt. *Religioznawstwo*, dla którego proponuję podział na historię religii, religioznawstwo porównawcze, filozofię, psychologię i socjologię religii oraz zagadnienia z pogranicza religioznawstwa (religia a nauka, religia a cywilizacja i kultura, ateizm i wolnomyślicielstwo, teozofia, antropozofia, masoneria). Przy współczesnych rozległych badaniach religioznawczych, podejmowanych przez różne instytuty i ośrodki badawcze o odmiennym światopoglądzie i przy wielkiej ilości drukowanych prac z tego zakresu, uzasadnieniem jest wyodrębnienie tego działu.

Historia Kościoła uwzględniona została tylko w pierwszym tomie tj. za lata 1940—48, ponieważ komisja przygotowuje retrospektywną bibliografię historii Kościoła w Polsce za lata 1940—1970. Od 1970 roku wejdzie do bieżącej bibliografii.

Zasięg wydawniczy bibliografii obejmuje druki zwarte, artykuły w czasopismach i wydawnictwach zbiorowych i ciągłych do miesięcznika włącznie. Konieczną rzeczą jest uwzględnić „Tygodnik Powszechny”, gdyż artykuły z tego czasopisma są cytowane w pracach naukowych. Dążąc do kompletności nie można pomijać czasopism innych wyznań religijnych czy redagowanych przez chrześcijan i wyznawców innych religii a ukazujących się w Polsce. Tym bardziej, że dysponujemy zestawieniem tych czasopism opracowanym przez ks. Romana Nira pt. *Bibliografia wyznaniowych czasopism i biuletynów wewnętrznych w Polsce*³.

Stan ilościowy pozycji bibliograficznych wynosi za lata 1940—1948 — 2187 publikacji, a więc okres powojenny, dość trudny, ożywił jednak działalność wydawniczą. Natomiast za lata 1949—1968 mamy tylko 4280 pozycji. Na 1969 r. przypada 525 publikacji teologicznych i 171 pozycji z bibliistyki, a w 1970 opublikowano 600 pozycji bibliograficznych. W sumie 7763 pozycji bibliograficznych, jednak publikacji jest nieco więcej, gdyż uzupełniając po korekcie włączono dużo druków pod te same numery, dodając jedynie litery alfabetu. Można przyjąć około 8 tys. pozycji bibliograficznych z teologii i prawa kanonicznego wydanych w ostatnich 30 latach z zastrzeżeniem, że w bibliografii historia Kościoła jest tylko za lata 1940—1948 i bibliistyka tylko za 1969 i 1970. Jeśli byśmy dołączyli pozycje historyczne z dalszych lat i bibliistykę z lat 1940—1968 obraz osiągnięć bibliograficznych zwiększyłby się znacznie.

³ Chrześcijanin w Świecie, (1971) nr 13, 85—93 + tablica.

Trudno jednak obecnie określić, czy są to duże osiągnięcia ilościowe, wobec braku bibliografii teologii polskiej za lata międzywojenne i braku skali porównań z innymi krajami.

Zasięg chronologiczny bibliografii obejmuje okres 30 lat od 1940 roku do 1970 włącznie. Dalszych kwerend i uzupełnień wymaga okres okupacji, a więc lata 1940—1945. Za lata okupacyjne w bibliografii zarejestrowano tylko 9 pozycji (1102, 1164, 1403, 1440, 1450, 1528, 1559 i 1620). Pomocą w uzupełnieniu bibliografii jest wydana niedawno bibliografia druków konspiracyjnych Władysława Chojnackiego⁴, która zawiera 29 pozycji oznaczonych następującymi numerami: 7, 8, 12, 46, 54, 80, 109, 126, 307, 314, 338, 339, 343, 356, 357, 426, 551, 552, 553, 549, 613, 615, 616, 617, 782, 804, 809, 815, 997 o tematyce teologicznej, które muszą wejść do uzupełnień Bibliografii teologicznej.

W zasięgu terytorialnym znalazły się druki wydane w Polsce oraz polonika zagraniczne. Wykaz prac polskich teologów publikowanych w zagranicznych czasopismach należy uzupełnić przez dokładną kwerendę wszystkich czasopism zagranicznych znajdujących się przynajmniej w kościelnych bibliotekach polskich. Pomocą mogą być zbiory Biblioteki Uniwersytetu KUL, która otrzymuje ponad 1300 tytułów bieżących czasopism zagranicznych. Przygotowuje się również centralny katalog bieżących czasopism zagranicznych w kościelnych bibliotekach polskich, który swym zasięgiem obejmuje koło 100 bibliotek i zorientuje badaczy w zasadach czasopism zagranicznych w skali ogólnopolskiej, a zarazem będzie ułatwieniem w uzupełnieniu bibliografii.

Tomy bibliografii posiadają następujący układ. Pierwszym jest dział ogólny, który zawiera ogólne bibliografie teologiczne, metodologię i nauczanie teologii, historię teologii i pozycje o charakterze ogólnym. W patrologii obok pozycji poświęconych starożytnej literaturze chrześcijańskiej wyodrębniono wydania tekstów pism ojców apostołskich, ojców wschodnich i ojców zachodnich. W teologii dogmatycznej obok podręczników i bibliografii, wydzielono literaturę mówiącą o Bogu Jedynym, Bogu Stwórcy i porządku nadprzyrodzonym, o Słowie Wcielonym i Odkupieniu, o mariologii, łasce i sakramentach świętych i rzeczach ostatecznych. Brak teologii rzeczywistości ziemskiej, teologii porównawczej i teologii dogmatycznej Kościołów chrześcijańskich. Bogato reprezentowana jest teologia moralna. Literatura jej została opracowana w dziale ogólnym, zawierającym bibliografię oraz podręczniki, i w zagadnieniach szczegółowych, jak: zasady ogólne teologii moralnej, cnoty, przykazania, sakramenty święte. W ascetyce i misticznie wydzielono historię i kierunki ascetyczne, modlitwę, umartwienie, cnoty, dary Ducha Świętego, ascetykę kapłańską i kierownictwo duchowe. Szczegółowego podziału literatury dokonano w teologii pasterskiej. Zebrano dużo pozycji bibliograficznych do takich zagadnień, jak osoba duszpasterza, akcja liturgiczna duszpasterska, wiara parafian, obyczaje parafian, uświęcenie parafian, dobroczynność parafii, duszpasterstwo niektórych grup wiernych. Teologię przepowiadania Słowa Bożego rozplanowano w zagadnienia teorii kaznodziejstwa, rekolekcje, misje parafialne, różnych rodzajów kazań i homilii oraz Pismo św. a kaznodziejstwo. Dla nauczania prawd wiary obok historii katechezy i zagadnień ogólnych przyjęto schemat podziału na katechezę fundamentalną, materialną, formalną, specjalną oraz pedagogikę religijną. A liturgika posiada dużo pozycji bibliograficznych odnoszących się do odnowy liturgii, Mszy św., sakramentów i sakramentaliów, zagadnień liturgii i teologii pogrzebu, muzyki i śpiewu religijnego oraz historii liturgii. Do tych dyscyplin teologii praktycznej bibliografia podaje dużo ciekawych ujęć; równocześnie wynika z tego, że wymienione gałęzie teologii są w kręgu intensywnych badań polskich teologów.

⁴ W. Chojnacki, *Bibliografia zwartych druków konspiracyjnych wydanych pod okupacją hitlerowską w latach 1939—1945*, Warszawa 1970, s. 309.

Dział o prawie kanonicznym wypełnia materiał bibliograficzny dotyczący poszczególnych rodzajów prawa. A więc podaje zestawienie literatury odnośnie do filozofii i teologii prawa — rodzaj dyscypliny uprawianej stosunkowo niedawno. Dalsze rozróżnienie dotyczy prawa publicznego, źródła, historii i krytyki źródła, historii prawa, historii literatury kanonistycznej, historii instytutów, zjazdów, kongresów, organizacji Kościoła w Polsce, kodyfikacji, norm ogólnych, prawa osobowego, prawa rzeczowego, prawa procesowego oraz prawa karnego, jak również literatury prawa Kościoła wschodniego.

Bibliistyka jako jedna z nielicznych nauk teologicznych doczekała się wyczerpującego opracowania bibliograficznego. Pod redakcją ks. prof. dr Stanisława Grzybka w 1968 roku ukazała się *Polska bibliografia biblijna za lata 1931—1965* w dwu tomach. Bibliografia, jak zaznaczono we wstępie jest dalszym ciągiem bibliografii wydanej przez Koło Bibliistów UJ w Krakowie w 1932 roku, dlatego nawiązuje do niej i zaczyna się od r. 1931, tj. od daty, na której kończy się tamta bibliografia. Znajdujemy w niej 6380 pozycji, umieszczonych w 25 rozdziałach. Za lata 1964—1968 wydano pod redakcją ks. Frankowskiego bibliografię biblijną adnotowaną⁵. Od 1969 roku bibliistyka weszła do bieżącej bibliografii teologicznej. Bibliografia bibliistyki wyczerpuje zagadnienia związane z Pismem św., w następującym schemacie: najpierw zebrano literaturę do polskich tłumaczeń biblijnych; na czoło wysuwa się Biblia Tysiąclecia i omówienia tego przekładu, dalej sylwetki polskich bibliistów i ich dzieła. Następne zestawienie dotyczy pozycji bibliograficznych odnoszących się do prac wprowadzających, encyklopedii, wstępów, tłumaczeń i samych tekstów. W III rozdziale osobno zebrano prace z zakresu natchnienia, interpretacji konstytucji *Dei Verbum*.

W następnych rozdziałach znajdujemy całość literatury Starego Testamentu, w którym uszeregowano pozycje omawiające Pięcioksiąg, księgi historyczne, mądrościowe i prorockie, archeologię biblijną. Znalazło się wiele pozycji poświęconych do dziś pasjonującemu tematowi Qumran i obok zestawiono pozycje porównujące Qumran z Nowym Testamentem.

Z zagadnień Nowego Testamentu na czoło wysunięto rozwijającą się owocnie teologię Nowego Testamentu. Z dalszych tematów wymienić należy prace uszeregowane w problemach takich, jak: Jezus i Ewangelie, historyczność Jezusa, demitologizacja, cztery Ewangelie. Zebrana jest literatura odnosząca się do poszczególnych ksiąg Nowego Testamentu od Dziejów Apostolskich do Apokalipsy. Odnotowano wiele pozycji praktycznego zastosowania Pisma św. w duszpasterstwie i dokonano selekcji z zakresu orientalistyki, co uważam za niepotrzebne ze względu na publikację polskiej bibliografii orientalistyki opracowywane przez Komitet Nauk Orientalnych PAN.

Schemat bibliistyki jest na ogół przejrzysty i dobrze czytelny, podyktowany opublikowanymi pracami, które można zaliczyć do odpowiednich działów. Dla bibliistyki jako przedmiotu dyskusji proponowałbym następujący schemat. 1. Dział ogólny: a. bibliografie, encyklopedie, słowniki, konkordancje; b. dzieła zbiorowe i zbiory artykułów; c. atlasy biblijne; d. instytuty, towarzystwa, szkoły biblijne; e. historia bibliistyki; f. dzieła treści ogólnej o Biblii; g. zagadnienia różne dotyczące Biblii; h. orientalistyka a Biblia. 2. Filologia biblijna: a. opracowania ogólne; b. zagadnienia szczegółowe; c. słowniki hebrajsko-aramejskie, greckie i łacińskie; d. gramatyki, hebrajsko-aramejskie, greckie i łacińskie. 3. Archeologia biblijna: a. dział ogólny; b. opracowania ogólne; c. archeologia Starego Testamentu; d. archeologia Nowego Testamentu; e. przewodniki i opisy Ziemi św.; f. geografia, przyroda biblijna; g. pielgrzymki i podróże do Ziemi Św.; h. epigrafika i numizmatyka biblijna.

⁵ *Polska bibliografia biblijna adnotowana za lata 1964—1968*. Praca zbiorowa pod red. ks. J. Frankowskiego, Warszawa 1971, s. 296.

4. Teksty i przekłady Pisma św.; a. księgi kanoniczne, całość, Stary Testament, Nowy Testament; b. księgi apokryficzne, Stary Testament, Nowy Testament. 5. Wstępy do Pisma św.; b. wstępy ogólne, całość Pisma św., St. Testament, Nowy Testament, apokryfy, natchnienie, historia kanonu, historia tekstu, historia tłumaczeń, hermeneutyka biblijna — egzegeza, historia egzegezy, krytyka tekstu, rękopisy z Qumran, użytkowanie Pisma św. 6. Wstępy szczegółowe; a. całość Pisma św.; b. Stary Testament — oprac. ogólne księgi historyczne, poetyckie i dydaktyczne, prorockie; c. Nowy Testament — oprac. ogólne, Ewangelie i Dzieje Apostolskie, Listy św. Pawła, Listy innych apostołów, Apokalipsa. 7. Komentarze do Pisma św.; a. całość; b. Stary Testament — poszczególne księgi, księgi historyczne, poetyckie i dydaktyczne, prorockie; c. Nowy Testament — oprac. ogólne, Ewangelie i Dzieje Apostolskie, Ewangelia św. Mateusza, Marka, Łukasza, Jana, Dzieje Apostolskie — oprac. ogólne. Listy św. Pawła. Komentarze do poszczególnych listów: do Rzymian, Koryntian, Galatów, Efezjan, Filipian, Kolosan, Tessałoniczan, Filemona, Tymoteusza, Tytusa, Hebrajczyków. Inne Listy Apostolskie. Listy św. Jakuba, Piotra, Jana. Apokalipsa. Apokryfy. 8. Teologia biblijna; a. całość Pisma św.; b. Stary Testament; c. Nowy Testament; d. Teologia biblijna św. Pawła. 9. Historia biblijna; a. całość dziejów; b. czasy Starego Testamentu — stworzenie świata, potop, zagadnienia różne, postacie biblijne; c. czasy Nowego Testamentu — zagadnienia szczegółowe; d. wydawnictwa popularne; e. życie i działalność Jezusa Chrystusa — całość życia, poszczególne okresy — dzieciństwo i młodość, okres nauczania, męka i śmierć; f. życie i działalność Najświętszej Maryi Panny; g. życie i działalność św. Jana Chrzciciela; h. życie św. Józefa; i. życie i działalność św. Pawła; j. pierwotne chrześcijaństwo; k. życie i działalność Apostołów. Wydaje się, że ten szczegółowy schemat w drobiazgowy sposób informuje czytelnika o literaturze związanej z poszczególnymi zagadnieniami, a z drugiej strony niezwykle ułatwia dotarcie do niej.

Ogólnie można powiedzieć, że podział poszczególnych dyscyplin teologicznych na szczegółowe schematy jest dokładny i precyzyjny. Brak jednak w poszczególnych gałęziach teologii wyodrębnienia osobnych działów teologii innych wyznań i to jest mankamentem bibliografii, dlatego postulat, by w następnych rocznikach teologia „braci odłączonych” znalazła swoje miejsce.

Na wstępie każdego tomu bibliografii zamieszczono wykaz czasopism z krótką charakterystyką profilu reprezentowanego przez czasopismo, co bardzo przydatne jest szczególnie dla zagranicznego odbiorcy. Dalej podano listę skrótów i znaków nieodzowną przy tego rodzaju wydawnictwach. Ujednolicenia jednak domaga się zastosowanie skrótów czasopism według norm i ustaleń Instytutu Bibliograficznego Biblioteki Narodowej⁶. W całości dostzegamy staranność i dokładność opracowania. Sumienna i dokładna praca, dokonana ze znajomością poszczególnych dyscyplin teologicznych (wśród współpracowników wielu profesorów, docentów i młodszych pracowników nauki) oraz ze znajomością metody bibliograficznej, praca polegająca przecież na żmudnych i uciążliwych kwerendach wydawnictw i czasopism, wywołuje podziw dla zespołu, dla jego dokładności i systematyczności.

Cztery tomy wydanej bibliografii zamykają okres 30 lat i dają ogólny obraz rozwoju poszczególnych dyscyplin teologicznych. Zdajemy sobie sprawę, że lata te to odbudowa od podstaw kadry naukowej, zniszczonej przez okupanta. Trzeba było kształcić wielu specjalistów i tworzyć nowe wydawnictwa. Dlatego z pewną satysfakcją zaznaczamy wkład polskich teologów w rozwój nauk teologicznych w ogóle. Polscy teologowie opracowali wiele podręczni-

⁶ L. Gorzelska-Dybowicz, J. Olszewska, *Skróty tytułów czasopism i wydawnictw zbiorowych wychodzących w Polsce w latach 1945—1965*, Warszawa 1968, s. 131.

ków, na których kształtuje się formacja intelektualna polskiego duchowieństwa. Stworzono nawet szkoły, jak apologetyczną w Warszawie, biblijną, filozoficzną i historyczną w Lublinie. Po wojnie najsilniejszą grupą badawczą był Kraków, tu skupiły się najlepsze siły wokół Wydziału Teologicznego UJ i licznych seminariów duchownych. Po 1956 roku wybiło się na czoło środowisko lubelskie związane z dynamicznie rozwijającym się Katolickim Uniwersytetem Lubelskim i z jego przeróżnymi wydawnictwami. W latach sześćdziesiątych powstaje trzecie, młode i bardzo prężne, skupiające przede wszystkim młode kadry naukowe, środowisko warszawskie związane z Akademią Teologii Katolickiej. Te centra naukowe zaważyły na badaniach i publikacjach teologicznych.

W ostatnich latach obok KUL-u i ATK-a coraz większą rolę naukową odgrywają środowiska związane z poszczególnymi seminariami duchownymi diecezjalnymi, czy zakonnymi. Ich kadry naukowe w większej mierze wykształcone na KUL-u czy ATK-a zaznaczają się w polskim życiu teologicznym. Ośrodki diecezjalne w wielu wypadkach dysponują własnymi organami naukowymi. Dla ilustracji, Gniezno — „Studia Gnieźnieńskie” (ukazały się niebawem), Katowice — „Śląskie studia historyczno-teologiczne”, Kraków — „Analecta Cracoviensia”, Olsztyn — „Studia Warmińskie”, Opole — „Rocznik Teologiczny Śląska Opolskiego”, Pelplin — „Studia Pelplińskie”, Poznań — „Poznańskie Studia Teologiczne”, Wrocław — „Colloquium Salutis”.

Jak wynika z treści bibliografii największą rolę w przekazywaniu polskiej myśli teologicznej odegrały następujące wydawnictwa: Księgarnia św. Wojciecha, Pallottinum, Towarzystwo Naukowe KUL, Wydawnictwo Apostolstwa Modlitwy, Wydawnictwo Loretanek-Benedyktynek, Znak i ATK. Liczne artykuły i mniejsze prace ukazały się na łamach czasopism, których po wojnie było bardzo dużo. Aktualny stan czasopism za 1972 rok wynosił 61 naukowych i 32 biuletyny wewnętrzne. Koniecznie należy wymienić: „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, „Ateneum Kapłańskie”, „Biblioteka Kaznodziejska”, „Collectanea Theologica”, „Homo Dei”, „Katecheta”, „Nasza Przyszłość”, „Prawo Kanoniczne”, „Roczniki Filozoficzne”, „Roczniki Humanistyczne”, „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne”, „Ruch Biblijny i Liturgiczny”, „Studia Theologica Varsaviensia”, „Zeszyty Naukowe KUL”, „Znak”.

Mimo pewnych minimalnych braków, niedociągnięć Komisja Bibliograficzna ATK spełniła pragnienia wielu teologów i licznych zjazdów, które to od szeregu lat podejmowały bezskuteczne zamiary opracowania polskiej bibliografii teologicznej. Największa jednak zasługa leży w ogromnej pracy i zabiegach o. prof. dr J. R. Bara, który kierował pracami od samego początku, a wysoki poziom opracowania podkreśla krytyka naukowa⁷. Od dwóch lat ukazująca się bibliografia teologii i prawa kanonicznego na bieżąco informuje o pracach teologicznych, a włączając w przyszłości historię Kościoła i filozofię chrześcijańską w aktualną rejestrację, stanie się centralną bibliografią obejmującą wszystkie dyscypliny teologiczno-kanoniczne i filozoficzne w Polsce.

⁷ R. Nir, *Bibliografia bieżąca teologii i prawa kanonicznego*, Zeszyty Naukowe KUL, 15(1972) nr 2, 67—69.